

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

สุนทร ศรีหาคลัง¹ จิรโชค วีระสย²
รังสรรค์ สิงห์เลิศ³ บุญสม ยอดมาลี⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อศึกษาสภาพดั้งเดิมทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และ (3) เพื่อศึกษา กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้นำแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จำนวน 40 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครดั้งเดิม (พ.ศ. 2513 - 2517) เป็นตระกูลภาษาไท-กะไดเป็นภาษาพูดไม่มีภาษาเขียนใช้อักษรลาวบันทึก เป็นกลุ่มย่อยของภาษาไทดำ ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณจังหวัดภาคอีสานตอนบนส่วนการแต่งกาย ผู้ชายนุ่งผ้าเมถึงดาดาสีดำสวมเสื้อผ้าพื้นเมือง สีดำเกล้าผมมวย ผู้หญิงนุ่งซิ่น และสวมเสื้อตัดด้วยผ้าพื้นเมืองสีดำ

2. ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครปัจจุบัน (พ.ศ. 2518 – ปัจจุบัน) นิยมใช้ภาษาภูไท ตรงกับความต้องการใช้คำเหมาะสมกับฐานะบุคคล และกาลเทศะ ส่วนการแต่งกาย หญิง สวมเสื้อแขนกระบอกสีคราม แต่งขอบเสื้อด้วยผ้าแดง กระดุมเงินมีสายคล้องเป็นค่าง พันเอาด้วยผ้าแดง

3. กระบวนการเชิงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร (พ.ศ. 2513 – ปัจจุบัน) ภายนอกเกิดจากการไหลบ่าทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ และสื่อต่างๆ ส่วนภายในเกิดจากชาวภูไทต้องการเปลี่ยนแปลงด้านภาษาในชุมชนของชาวภูไท มีลักษณะของการออกเสียง คำศัพท์ รูปแบบ และลักษณะอื่นๆ ที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาเกิดจากบุคคลที่ใช้ภาษาต้องการตอบสนองต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม; ชาวภูไท; ภาษาและการแต่งกาย; ชาวไทเรณูนคร

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

1 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
อีเมล: sunet-2503@hotmail.com

² อดิศักดิ์ วิชาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁴ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Cultural Change and the Language and Dress of the Phu Thai Renu Nakhon Ethnic Group in the Northeast of Thailand

Sunet Srihaklang¹ Jirachoke Virasaya²
 Rungsin Singhalert³ Boonsome Yodmalee⁴

Abstract

In this dissertation, the researcher examines (1) the original cultural conditions of the language and dress of the Phu Thai Ranu Nakhon ethnic group in the northeast of the Kingdom of Thailand (Thailand). (2) the current cultural conditions of the language and dress of this ethnic group. and (3) the process of cultural change in respect to the language and dress of this ethnic group. Furthermore, finally, the researcher determines. The target group consisted of 40 key persons.

Findings are as follows:

1. Language and dress The original Phu Thai Ranu Nakhon (1970-1974) is a family of Tai - Kadai language. Is a sub-group of Tai Dam language Most of them are in the upper northeast province. Man wearing sesame seed cloth, black eyes wearing local clothes. Black hair bun Woman wearing a skirt And wearing a shirt cut in black local cloth.

2. Language and dress, Phu Thai Ranu Nakhon is currently (1975 - present). Match the need to use words that suit the person's position and timing, while the female dress wears the Indigo cylinder sleeve shirt and the red shirt. Silver buttons with a pair of belts wrapped in red cloth. Current Phu Thai Ranu Nakhon (1975 – Present).

3. Causal process of changing language and dressing Phu Thai Ranu Nakhon (1970 - present) Outside is caused by the influx of culture, society, economy, politics, history and various media. The inside is caused by the Phu Thai people wanting to change the language in the community of Phu Thai people. There are characteristics of pronunciation, vocabulary, forms and other characteristics that change with time, caused by people who use language to respond to social, economic, and political conditions.

Keywords: Cultural Change; Phu Thai Renu Nakhon; Language and Dress; Phu Thai Renu Nakhon

Type of Article: Research Article

¹ Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University
 2086 Ramkhamhaeng Road, Hua Mark, Bang Kapi, Bangkok 10240, Thailand
 Email: sunet-2503@hotmail.com

² Former Acting Director, Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng University

³ Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University

⁴ Faculty of Cultural Science, Mahasarakham University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การศึกษาหรือข้อมูลทางชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มเล็กๆ ในประเทศไทยไม่ค่อยจะมีข้อมูลหรือมีผู้ศึกษากันนัก เรื่องราวของชนเผ่าต่างๆ ที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีเพียงคำบอกเล่าที่เล่าถึงประวัติและความเป็นมาของตนเองผ่านรุ่นต่อรุ่นเท่านั้น และก็อาจจะมิประวัติหรือเรื่องราวที่ถูกอ้างถึงในประวัติของชนชาติใหญ่ๆ เพียงบางส่วนเท่านั้น (Theerasasawat & Upaan, 1995)

กลุ่มชาติพันธุ์ของชนเผ่าชาวภูไทในอดีตเป็นชนชาติไทยสายหนึ่ง แต่เดิมอาศัยอยู่ในบริเวณเมืองแกลงและเมืองไลในแคว้นสิบสองจุไทพื้นที่บริเวณแถบนี้เป็นป่าเขาไม่อุดมสมบูรณ์นัก รวมทั้งยังเป็นดินแดนคาบเกี่ยวอยู่ในการปกครองถึง 3 ฝ่าย คือ จีน หลวงพระบาง และญวน เมื่อเกิดสงครามระหว่างจีน ญวน และหลวงพระบาง เกิดขึ้นการยกทัพจะต้องผ่านดินแดนสิบสองจุไทชาวภูไทก็ต้องพลอยเดือนร้อนเสมอ โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับชัยชนะโดยเด็ดขาด ชาวภูไทเป็นกลุ่มชนที่รักความสงบจึงพากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณ เมืองวัง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วนในประเทศลาวในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีและสมัยรัชกาลที่ 1 สภาพความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงถือเป็นความงดงาม ทั้งเป็นศาสตร์ และเป็นศิลป์ ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีสภาพมั่นคง หากแต่ย่อมไปตามกาลเวลาวัฒนธรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่มีวัฒนธรรมใดหยุดอยู่กับที่ อันเป็นลักษณะธรรมดาของวัฒนธรรมมนุษย์ (Treeaekanukul, 2006, p. 28)

ขณะเดียวกันก็ยังคงมีคนเผ่าภูไทอาศัยอยู่ในประเทศไทยที่มีวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายเป็นอัตลักษณ์ของตัวเองที่โดดเด่นมาโดยตลอด และไม่ได้มีเพียงแคในภาคอีสานเท่านั้น แต่ในภาคกลางก็มีคนภูไทอาศัยอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยเช่นกัน เช่น คนภูไทที่จังหวัดลพบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี และอีกหลายจังหวัด ตามประวัติของการอพยพของคนเผ่าภูไทแล้ว

ที่อยู่ในจังหวัดทางภาคกลาง เป็นคนเผ่าภูไทกลุ่มแรก ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การศึกษาข้อมูลทางชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มเล็กๆ ในประเทศไทย ที่ถูกอ้างถึงในประวัติของชนชาติใหญ่ๆ เพียงบางส่วนเท่านั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเป็นภาคหนึ่งที่มีหลายชนเผ่าอาศัยอยู่ทั่วไป แต่ละเผ่าก็จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองคนเผ่าภูไท หรือคนเผ่าภูไท ที่อยู่ทางภาคอีสาน ในอดีตนั้น มีวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่น่ายกย่องมาก กระทั่งปัจจุบันนี้หลายชุมชนของคนเผ่าภูไทดินแดนเดิมอยู่ในปัจจุบันนี้แคว้นสิบสองจุไท โดยมีเมืองแกลงหรือเมืองแกลง เป็นเมืองใหญ่ เป็นศูนย์กลางตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นตะเข็บรอยต่อกับอาณาจักรจีน ญวน หรือเวียดนาม ลาว และยังใกล้ชิดกับอาณาจักรล้านนา และพม่าที่มีอาณาเขตกว้างขวาง ซึ่งเป็นดินแดนปลายสุดของพระราชอาณาเขตสยามในยุคที่เรืองอำนาจ เคยถูกจีนฮ้อยกพลเข้ามาปล้นบ้านเมืองเผาบ้านเมืองของราษฎรจนราบคาบลง (Athikhomnantha, 2000, p. 25)

เนื่องจากบริเวณที่ตั้งเมืองของเผ่าภูไทเป็นดินแดนที่เป็นทางผ่านของชนชาติไทย โดยเดินทางลงมาตามแม่น้ำแม่กลอง หรือแม่น้ำแดง ทิศตะวันออก เคยเป็นดินแดนที่อยู่ในความครอบครองของสยามประเทศลาวก่อนจะหรือผู้ไทคือคนไทยเผ่าหนึ่ง มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่แคว้นสิบสองจุไทโดยได้อพยพลงมาเรื่อยๆ ทางฝั่งเข้าสู่ประเทศในฐานะเมืองประเทศราชมาก่อน ความเป็นอยู่ของคนภูไทในถิ่นนี้ บางพื้นที่ราษฎรเผ่าภูไทได้เข้าไปทำมาหากินในเขตของดินแดนประเทศจีน เข้าไปทำมาหากินในดินแดนของญวน เข้าไปทำมาหากินในดินแดนของลาว จึงทำให้คนภูไทเหล่านี้ต้องส่งส่วย หรือเครื่องราชบรรณาการให้กับทั้งสามประเทศนี้ จึงได้ชื่อว่าเมืองสามฝ่ายฟ้า คนเผ่าภูไทนั้น เป็นผู้ดีเก่าของเมืองเหิงยวนซึ่งอยู่ในประเทศเวียดนาม ตามตำนานของชาวภูไท

เรณูนคร กล่าวไว้ในพงศาวดารล้านช้าง ว่าที่เมืองน้ำน้อยอ้อยหนูหรือถ่าน มีปู่เจ้ากลางเชิง ขุนเค็ก ขุนคางปกครอง เมื่อเกิดทุกภิกขภัยหัวน้ำภูไทคนหนึ่งได้เกิดขัดแย้งกับเจ้าเมืองจิงชักชวน ภูไทจำนวนหนึ่งมาอยู่ที่เมืองวังอ่างคำ แขวงสุวรรณเขตปัจจุบัน ที่เมืองแห่งนี้มีชาวข่าอาศัยอยู่ก่อนแล้วจึงเกิดพิพาทกันขึ้นต่อมาถูกชาวข่าและจีนฮ่อบุกรุกทำลายเผ่าบ้านเรือน และจับเอาพญาเตโชหัวหน้าชาวภูไทไปเมืองจิง พญาเตโชได้ส่งลูกหลานว่า อย่าอยู่เมืองวังเลยให้อพยพไปอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเสียเกิดตามประวัติของการอพยพของคนเผ่าภูไทแล้ว ที่อยู่ในจังหวัดทางภาคกลาง เป็นคนเผ่าภูไทกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การศึกษาข้อมูลทางชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มเล็กๆ ในประเทศไทย ที่ถูกอ้างในประวัติของชนชาติใหญ่ๆ เพียงบางส่วนเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพดั้งเดิมทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

นิยามศัพท์

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง ด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครจำแนกเป็นสภาพดั้งเดิม สภาพปัจจุบัน และปัจจัยเชิงสาเหตุการเปลี่ยนแปลง

สภาพดั้งเดิมด้านภาษาและการแต่งกาย หมายถึง ในระยะที่ 1 เริ่มปี พ.ศ. 2513-2517 เป็นช่วงระยะเวลา

พื้นที่ที่วิจัยมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอเรณูนคร

สภาพปัจจุบันด้านภาษาและการแต่งกาย

หมายถึง ภาษาและการแต่งกายของ ชาวภูไทเรณูนคร ในระยะที่ 2 เริ่มปี พ.ศ. 2518 – ปัจจุบัน เป็นช่วงระยะเวลาพื้นที่ที่วิจัยมีฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเรณูนคร และเป็นเทศบาลตำบลเรณูนคร

ภาษาและการแต่งกาย หมายถึง ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง (1) การวิวัฒนาการ (2) การปฏิสัมพันธ์ (3) การพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม (4) การพัฒนาเป็นเมือง และ (5) การพัฒนาให้เป็นสมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวแปรนิยมเชิงปฏิบัติการ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร ชาวภูไทเรณูนคร หมายถึง เขตการปกครองตำบลเรณู จำนวน 14 หมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกพื้นที่ออกเป็น 2 ชุมชน ชุมชนละ 7 หมู่บ้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หมายถึง ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ด้านสภาพดั้งเดิมทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคในเชิงวิชาการ
2. ด้านสภาพปัจจุบันทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
3. กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
4. ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและกระบวนการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกาย

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ศึกษาพื้นที่ ตำบลเรณูนคร อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์เชิงวิชาการ วงวิชาการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบสภาพดั้งเดิมทางวัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง และอาจนำมาใช้เป็นแนวทาง

2. ประโยชน์เชิงนโยบาย ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ อาจใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายวางแผนและจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในโอกาสต่อไป

3. ประโยชน์ที่จะนำไปพัฒนาส่วนภูมิภาคผลวิจัยครั้งนี้ อาจใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และเลือกปรับวัฒนธรรมที่ไม่ทำลายเอกลักษณ์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยให้มั่นคงต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีวิวัฒนาการชาติพันธุ์วรรณนา (ethnographic) ของ Gumperz and Hymes (1972) ได้เห็นความสำคัญว่า การใช้ภาษาของมนุษย์กับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนหรือกลุ่มสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่มีความสัมพันธ์กันสามารถวิเคราะห์ทางภาษาแบบใหม่ที่มีมุมมองว่า ภาษานั้นมุ่งเน้นอธิบายความรู้ความสามารถทางภาษาที่เรียกว่า “สามัคคีภาษา” (linguistic competence) และอธิบายให้เห็นรูปแบบด้วยหลักการทางชาติพันธุ์วรรณนา เป็นการศึกษาทางชนชาติวิทยา และการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาเป็นแนวทางหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งอธิบาย และตีความข้อมูลทางสังคม เจตคติ ความเชื่อ ความรู้สึก วัฒนธรรม ภาษา และพฤติกรรมของมนุษย์ วิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคม โดยใช้วิธีค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่มี

ลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมตามยุคสมัย (Barnett, 1953; Benedict, 1934; Friedl, 1981; Steward, 1955)

วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวภูไทเผ่าเรณูนคร

อำเภอรณูนคร จังหวัดนครพนม การแต่งกาย หญิงสวมเสื้อแขนกระบอกสีครามแดงของเสื้อด้วยผ้าแดง ที่กระดุมเงินมีสายคล้องเป็นคู่ๆ พันเอวด้วยผ้าแดง นุ่งซิ่นสีครามยาวกรอมเท้า ไหล่ซ้ายพาดสไบสีขาว ผมหักม้ามวยมัดมวยผมด้วยฝ้ายภูไทสีขาว และสวมเครื่องประดับเงิน ชายสวมเสื้อสีครามมีการตกแต่งเสื้อด้วยแถบผ้าแดง นุ่งกางเกงขาก๊วยสีครามใช้ผ้าแพรขาวม้ามัดเอว

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (evolutionary theory) ของ Scupin and De Corse (2004) เมื่อกล่าวถึงคำว่า วิวัฒนาการ (evolution) ด้วยนัยโดยตรง หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งมีชีวิตต่างในช่วงเวลาหนึ่ง

2. ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรม (cultural evolution theory) ของ Darwin (1859) ทฤษฎีนี้ทำให้การศึกษาทางมานุษยวิทยาที่อาศัยหลักฐานโบราณคดีกลายเป็นวิธีศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ล่วงสู่ช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักมานุษยวิทยาหลายคนได้วิจารณ์วิธีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบว่าเป็นการศึกษาแบบเดาสุ่ม และทำให้ทฤษฎีวิวัฒนาการค่อยเสื่อมลงในแวดวงมานุษยวิทยา กระทั่งในช่วงปลายทศวรรษ 1940 นักมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งก็รื้อฟื้นทฤษฎีวิวัฒนาการขึ้นใหม่ หนึ่งในนักทฤษฎีคนสำคัญในสายทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม จากหัวข้อที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความเชื่อว่ายุครุ่งเรืองของทฤษฎีวิวัฒนาการอยู่ในช่วงทศวรรษที่ 1860 - 1890 หลังการตีพิมพ์หนังสือ On the Origin of Species.

3. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (structural functional theory) ของ R. Radcliffe-Brown นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ และ Bronislaw Malinowski ระบบเศรษฐกิจเป็นผลที่เกิดจากโครงสร้างสังคม แนวคิดนี้เชื่อว่า “สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและก้าวหน้าขึ้น” และให้ความเห็นว่า “การจะเข้าไประบบเศรษฐกิจนั้นจะต้องเข้าใจถึงโครงสร้างสังคมก่อนและการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและก้าวหน้าขึ้น การศึกษาสังคมตามแนวคิดนี้มักจะให้ภาพหนึ่งมากกว่าภาพที่เคลื่อนไหว สำหรับในเรื่องความเป็นปึกแผ่นทางสังคม (social solidarity) นักมานุษยวิทยาที่สำคัญในกลุ่มนี้ ทำให้มองภาพความขัดแย้งหรือเสียระเบียบทางสังคมว่าเป็นพยาธิสภาพทางสังคม (social pathological) และจำเป็นต้องแก้ไขเพื่อให้สังคมมีความเป็นระเบียบมากขึ้น” หมอเหยาหรือเจ้าจำคนนั้น ในความเชื่อและพิธีกรรมการรำผีฟ้าของหมอเหยา จัดเป็นพิธีกรรมที่ถ่ายทอดมรดกของความเชื่อของคนในสังคม ในเรื่องของจารีต ประเพณี

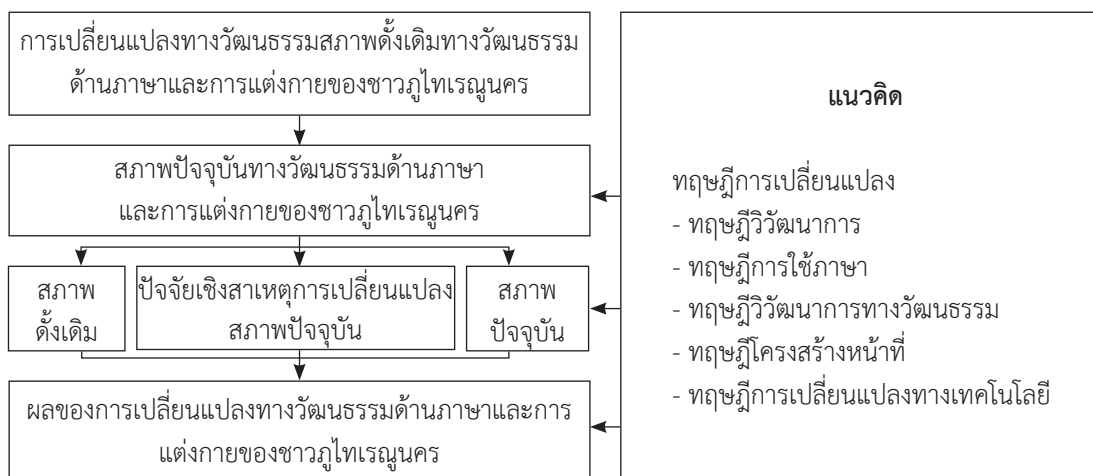
และข้อห้าม (ฮีด คลอง ข้อเคลำ) ไว้อย่างลงตัวและรักษาไว้อย่างมั่นคงแน่นแฟ้น ท่ามกลางบริบทของสังคมและวัฒนธรรมตะวันตกที่ขับเคลื่อนอยู่ตลอดเวลา โดยผูกความเชื่อเรื่องผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมของตน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคนในชุมชนต่อไป

นอกจากนี้ Boonphila (2016) ศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาด้านอาหารชนชาติพันธุ์ชาว ภูไทที่เป็นเอกลักษณ์แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์ชนชาวภูไท สามารถจำแนกประเภทอาหารพื้นบ้านท้องถิ่นได้ดังนี้ คือ (1) อาหารควา ได้แก่ ประเภทต้ม แกง/ประเภทอ่อม/ประเภทซุบ/ป่น/ประเภทลาบ/ประเภทน้ำพริก/แจ่ว และ (2) อาหารหวานหรือขนมหวาน ได้แก่ ประเภทหนึ่ง/ประเภทบวด/ประเภทน้ำกะทิ อาหารชนชาติพันธุ์ชาวภูไทที่เป็นเอกลักษณ์แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนชาวภูไท

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม: และการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร คือ ระยะที่ 1 เริ่มปี

พ.ศ. 2513-2517 ระยะที่ 2 เริ่มปี พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน
ฐานเป็นอำเภอ/อบต./เทศบาลตำบลเรณูนคร

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ใช้เทคนิควิจัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (ethnographic research) โดยมุ่งอธิบายและตีความข้อมูลทางสังคม เจตคติ ความเชื่อ ความรู้สึก วัฒนธรรม ภาษา และพฤติกรรมของมนุษย์ วิถีชีวิตของกลุ่มคนในสังคม โดยใช้วิธีการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเก็บข้อมูลที่เคร่งครัด เพื่อหลีกเลี่ยงอคติและให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องการวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการพรรณนา และการวิเคราะห์ที่เน้นปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมเป็นประเด็นสำคัญ 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเข้าสู่สนามและการกำหนดบทบาทผู้วิจัย (entry to the field and establishing the role) เป็นการสร้างความคุ้นเคยกับสถานที่ สถานการณ์ สภาพการณ์สิ่งแวดล้อม ชี้แจงแนะนำตัวเองกับสมาชิกหรือ บุคคลในสังคมนั้น และแจ้งภารกิจที่ต้องการศึกษา

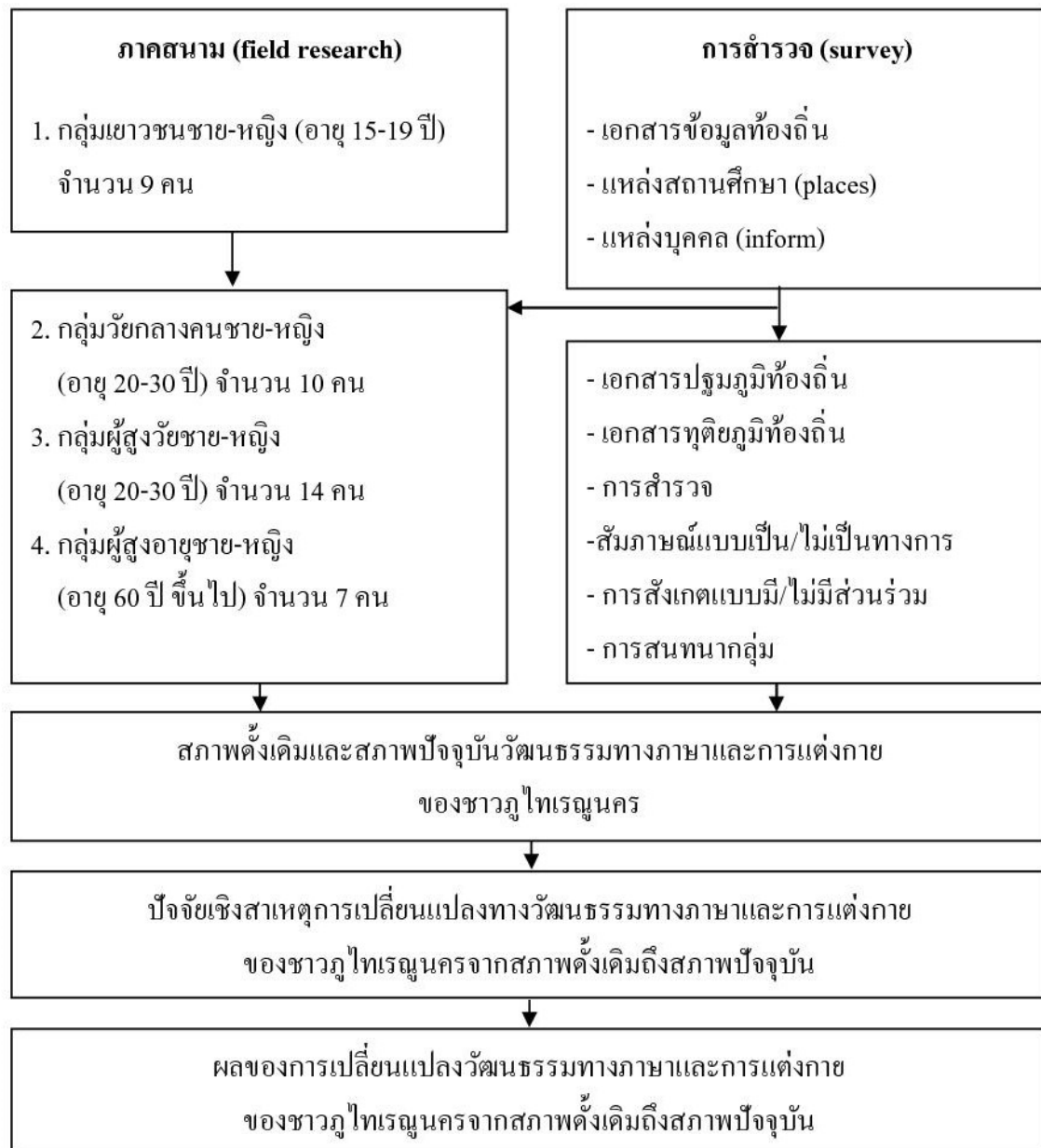
ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล (collecting Data) การสังเกต (observation) ศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา การเข้าไปอยู่ในสังคมแบบมีส่วนร่วม (participant observation) เพื่อการศึกษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีความเป็นอยู่ ความเชื่อ การดำเนินชีวิตต่างๆ อย่างละเอียด พิสดار การสัมภาษณ์

(interview) ในรูปของการสนทนา (conversation) ทั้งลักษณะเป็นทางการ (formal interview) และไม่เป็นทางการ (informal interview)

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล (analysis of data) เป็นการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (document analysis) ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบนับตั้งแต่หนังสือพิมพ์ ทะเบียนประวัติ หรือนิทานพื้นบ้าน คำพังเพย คำสอน คำขวัญ เพลงกล่อมเด็ก และข้อมูลประวัติศาสตร์การบอกเล่าของผู้รู้

ขั้นตอนที่ 4 การเสนอผลสรุปการวิจัย (presenting the study) เป็นรูปแบบของการเสนอรายงานผลการวิจัย โดยต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญและลักษณะกลุ่มของผู้อ่าน หรือผู้ที่รับฟังรายงานการวิจัยเป็นหลัก

2. ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูล (data gathering techniques) เป็นวิธีตามสภาพความเป็นจริง ในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลกันและให้มีความรู้สึกนึกคิดของผู้วิจัยน้อยที่สุด บันทึกข้อมูลจากสนาม ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การอภิปรายแบบเจาะกลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการบันทึกจากความทรงจำ การเขียนจำแนกพื้นที่ศึกษา และนำเสนอผลวิจัยใช้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (analysis description) ดังแสดงในภาพ 2

ภาพ 2 ขั้นตอนการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร
ดั้งเดิม (พ.ศ. 2513-2517) เป็นตระกูลภาษาไท-กะได
เป็นภาษาพูดไม่มีภาษาเขียนใช้อักษรลาวบันทึก เป็น
กลุ่มย่อยของภาษาไทดำ ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณจังหวัด

ภาคอีสานตอนบนส่วนการแต่งกาย ผู้ชายนุ่งผ้าเมลิ์ดงา
ตาสีด้าสวมเสื้อผ้าพื้นเมือง สีดำเกล้าผมมวย ผู้หญิง
นุ่งซิ่น และสวมเสื้อตัดด้วยผ้าพื้นเมืองสีดำ

2. ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร
ปัจจุบัน (พ.ศ. 2518 – ปัจจุบัน) นิยมใช้ภาษาภูไท

ตรงกับความต้องการใช้คำเหมาะสมกับฐานะบุคคล และกาลเทศะ ส่วนการแต่งกาย หญิง สวมเสื้อแขน กระบอกสีครามแต่งขอบเสื้อด้วยผ้าแดง กระดุมเงิน มีสายคล้องเป็นคู่ๆ พันเอวด้วยผ้าแดง

3. กระบวนการเชิงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงภาษา และการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร (พ.ศ. 2513 – ปัจจุบัน) ภายนอกเกิดจากการไหลบ่าทางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ และสื่อต่างๆ ส่วนภายในเกิดจากชาวภูไทต้องการเปลี่ยนแปลงด้าน ภาษาในชุมชนของชาวภูไท มีลักษณะของการออกเสียง คำศัพท์ รูปแบบ และลักษณะอื่นๆ ที่เปลี่ยนไปตาม กาลเวลาเกิดจากบุคคลที่ใช้ภาษาต้องการตอบสนอง ต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

การอภิปรายผล

1. ภาษาภูไทดั้งเดิมอาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 ลักษณะทั่วไปในชุมชนและสังคมของชาว ภูไทเรณูนครได้แก่ ภาษาภูไท เป็นเอกลักษณ์ ที่สำคัญ อย่างหนึ่งของคนภูไทที่รักษาภาษาดั้งเดิมไว้นับเป็น เวลาหลายร้อยปี แต่ปัจจุบันนี้ ภาษาภูไทค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้ภาษาภูไทแท้ ดั้งเดิมถูกทิ้งและเลือนหายไปกลายเป็นคำใหม่การ เปลี่ยนแปลงที่ใช้ดั้งเดิมเป็นภาษาในตระกูลภาษา ไท-กะได ไม่มีภาษาเขียนแต่มีผู้พูดจำนวนไม่น้อย กระจัดกระจายในภูมิภาคต่างๆ ของไทย และลาวผู้พูด ภาษาภูไทมีถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมจัดให้ภาษาภูไทเป็นกลุ่มย่อย ของภาษาไทดำ ในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณ จังหวัดภาคอีสานตอนบน

1.2 การใช้ภาษาภูไทดั้งเดิมเฉพาะในชุมชน และสังคมของชาวภูไทเรณูนคร นิยมใช้ภาษาภูไท ดั้งเดิมล้วนๆ เฉพาะในพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นความเชื่อ ของชนเผ่าภูไท เช่น การเหยา ถือว่าเป็นพิธีกรรมหนึ่ง ที่ชาวภูไทใช้ในการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง และ

ยังดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับ ภาษาถิ่นของ Thongchouy (1991) อธิบายว่า เป็น เอกลักษณ์ที่สำคัญของท้องถิ่น โดยจะมีความโดดเด่น ของภาษาที่ใช้ ในการสื่อสาร ภาษาถิ่นเป็นภาษาย่อย ที่เกิดจากการแปรของภาษาใดภาษาหนึ่ง ใช้ในการการ ติดต่อกันระหว่างผู้ที่พูดภาษาเดียวกัน แต่ละถิ่นฟังกัน รู้เรื่อง และสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา (theories of language development) ทฤษฎีความ พึงพอใจแห่งตน (the autism theory) ทฤษฎีนี้ถือว่า เป็นการเรียนรู้การพูดของเด็กเกิดจากการเรียนเสียงอัน เนื่องมาจากการพึงพอใจที่จะได้ทำเช่นนั้น

2. ผ้าขึ้นวัฒนธรรมของกลุ่มภูไทที่เด่นชัด คือ การ ทอผ้าขึ้นหมีตีนต่อเป็นผืนเดียวกับผ้าผืน เช่น ตีนต่อ ขนาดเล็ก กว้าง 4 ถึง 5 นิ้ว (มือ) ที่เรียกว่า ตีนเต้าะ เป็นที่นิยมในหมู่ภูไท ทอเป็นหมีสามตัว มีหม้อย้อมคราม จนเป็นสีครามเกือบเป็นสีดำ แต่ชาวบ้านเรียกว่า ผ้าดำ หรือซิ่นดำ ลักษณะเด่นของซิ่นหมีชาวภูไท คือการทอ และลวดลาย เช่น ทอเป็นลายขนาดเล็กๆ มีลายอื่นๆ เช่น หมีปลา หมีตุ้ม หมีกระจิง หมี ซ้อทำเป็นหมีคั่น มิได้ทอเป็นหมีทั้งผืน แต่หากมีลายต่างๆ มากักใช้เครือ หูกฝ้ายสีเปลือกอ้อย นอกจากนี้ยังพบผ้ามัดหมี่ฝ้ายขาว สลับดำในกลุ่มผู้ไทย เสื้อ นิยมทำเป็นเสื้อแขนกระบอก สามส่วนติดกระดุมธรรมดา กระดุมเงิน หรือเหรียญ สดางค์ เช่น เหรียญสดางค์ห้า สดางค์สิบ มาติดเรียงเป็น แถว นิยมใช้เป็นผ้าย้อม ครามเข้มใน รว พ.ศ. 2480 โดยมีผู้นำผ้าขลิบแดงติดชายเสื้อ สอดคล้องกับแนวคิด เกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนคร ผู้หญิง นิยมนุ่งผ้าซิ่นที่ทำจากผ้า ซึ่งลักษณะเด่นของ ซิ่นภูไท คือ การทอและลวดลายเช่น ทอเป็นลายนาค เล็กๆ นอกจากนี้ มีลายอื่นๆ เช่น หมีปลา หมีกระจิง หมีซ้อ หมีซ้อ ทำเป็นหมีคั่นหรือหมีลวด ต่อด้วยหัว ซิ่นและตีนซิ่นทั้งซิดและจก นอกจากนี้ยังพบผ้ามัดหมี่ ฝ้ายสีขาวสลับดำย้อมใบครามหรือมะเกลือสีดำ เย็บต่อ ด้วยหัวซิ่นตีนซิ่นผ้าซิ่นจกทั้งผืนของชาวภูไทในแขวง

สะพานเขต สป.ลาว มักสวมเสื้อแขนกระบอก คอตั้ง
 แบบเสื้อคอจีน ติดกระดุมกะลากระดุมเงิน หรือเหรียญ
 สดางค์ เช่น เหรียญสดางค์ห้า สดางค์สิบ มาติดเรียง
 เป็นแถว ตัวเสื้อนิยมใช้ผ้าย้อมครามเข้มหรือสีดำ บาง
 ท้องที่นิยมตกแต่งสาบเสื้อด้วยผ้าลวดลายต่างๆ ตกแต่ง
 ไว้อย่างสวยงาม นิยมสวมเครื่องประดับที่ทำด้วยเงิน
 หรือทอง หญิงภูไททุกคนไม่ว่าสาวหรือแก่ไว้ผมยาว
 เกล้ามวยสูง มีปิ่นหรือลูกประคำประดับที่มวยผม คั่นไว้
 สีที่นิยมคือ สีเขียว สีน้ำเงิน สีแดง สีม่วง ฟัน

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์
 ในเชิงวิชาการ เช่น ใช้เป็นข้อมูลประกอบการเรียนการ
 สอนหรือใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย ต่อไป
2. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์
 ในเชิงปฏิบัติการ เช่น ใช้เป็นข้อมูลด้านการบริหารงาน
 ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง วัฒนธรรม สังคม และการ
 อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

References

- Athikhomnantha, P. (2000). *Social and cultural change* (9th ed.). Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. [In Thai]
- Barnett, H. G. (1953). *Innovation: The basis of cultural change*. New York: McGraw-Hill.
- Benedict, R. (1934). *Patterns of culture*. New York: Houghton Mifflin.
- Boonphila, N. (2016). Phu Tai wisdom cultural cuisine in Udon Thani Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 4(2), 224-234. [In Thai]
- Darwin, C. (1859). *On the origin of species*. New York: New York University Press.
- Friedl, J. (1981). *The human portrait: Introduction to cultural anthropology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Gumperz, J. J., & Hymes, D. (1972). *Directions in sociolinguistics: The Ethnography of communication*. Oxford, England: Basil Blackwell.
- Scupin, R., & De Corse, C. R. (2004). *Anthropology: A global perspective* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Steward, J. H. (1955). *Theory of culture change; The methodology of multilinear evolution*. Champaign, IL: University of Illinois Press
- Theerasasawat, S., & Upaan, N. (1995). *The change in way of Esarn family and community: A Phuthai case*. Khon Kean: Khon Kean University, Faculty of Humanities and Social Sciences. [In Thai]
- Thongchouy, C. (1991). *Languages and dialects (focusing on the southern region)*. Bangkok: Odian Store. [In Thai]
- Treeaekanukul, L. (2006). *Adaptation to Thai culture and the effects of restrictions on rights on the quality of life of Tai Yai without Thai nationality in Chiang Rai Province*. Ph.D. Dissertation of Sociology, Ramkhamhaeng University. [In Thai]